

Państwowa Wyższa
Szkoła Zawodowa
w Koninie

Profesor dr hab. Barbara Lewandowska-Tomaszczyk
Katedra Języka i Komunikacji
Wydział Nauk Humanistycznych i Społecznych
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie
ul. Przyjaźni 1, 62 510 Konin

 tel. (63) 249-72-00 Email: barbara.lewandowska-tomaszczyk@konin.edu.pl

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Agnieszki Borowiak p.t.

Exploring the role of individual variables in the success of CLIL as an approach to EFL learning

1. Sylwetka zawodowa Doktorantki

Mgr Agnieszka Borowiak ukończyła anglistyczne studia magisterskie w Uniwersytecie Adama Mickiewicza, gdzie złożyła prace magisterską o tematyce autonomii ucznia w szkole pod kierunkiem prof. dr hab. Mirosława Pawłaka. Po studiach podjęła pracę nauczyciela języka angielskiego w szkole podstawowej, następnie w liceum, gdzie jest do dziś zatrudniona i gdzie jako koordynator zespołu nauczycielskiego ds. dwujęzyczności zorganizowała utworzenia klas dwujęzycznych. Doktorantka prowadziła także zajęcia lektorskie w Akademickim Centrum Językowym PWSZ w Koninie. Posiada także uprawnienia egzaminatora języka angielskiego na poziomie gimnazjalnym i licealnym. W uznaniu zasług dydaktycznych i wychowawczych mgr Borowiak była wielokrotnie nagradzana przez dyrekcję I Liceum w Koninie, oraz otrzymała prestiżowy Brązowy Krzyż Zasługi w wyniku pozytywnych opinii Wielkopolskiego Kuratora Oświaty oraz władz Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Mgr Borowiak jest obecnie zatrudniona na stanowisku wykładowcy na Wydziale Filologicznym (filologia angielska) w Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, gdzie prowadzi zajęcia z praktycznej znajomości języka angielskiego dla studentów anglistyki.

Mgr Agnieszka Borowiak jest autorką dwóch opublikowanych artykułów (jeden w tomie międzynarodowego wydawnictwa Springer) oraz kilku artykułów obecnie w recenzjach. Brała udział z referatami (Turcja) w licznych konferencjach tematycznych w Polsce i zagranicą, oraz aktywnie uczestniczy w projekcie unijnym COST Action *Nexus Linguarum*, działającym na styku nauk o języku oraz nowych technologii. W tej gestii brała udział w warsztatach projektowych w Skopje, w Macedonii. Jest także członkinią dwóch towarzystw profesjonalnych - *Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego* oraz *IATEFL Poland* oraz recenzentką czasopisma *Focus on ELT Journal*.

Mgr Agnieszka Borowiak jest skuteczną organizatorką spotkań i warsztatów. Prowadzi działania w celu zorganizowania Towarzystwa Nauczania Dwujęzycznego, skupiając wokół tej tematyki zarówno teoretyków metodyki nauczania języków obcych, psychologów i kognitywistów, jak również nauczycieli języków obcych.

Profil zainteresowań badawczych - jak wynika z działalności Doktorantki – skupia się wokół kwestii nauczania i akwizycji języka drugiego, szczególnie w kontekście edukacji dwujęzycznej CLIL w polskich szkołach średnich.

2. Ocena rozprawy doktorskiej

2.1. Wybór tematu i struktura pracy

W kontekście zaprezentowanego rysu sylwetki badawczej mgr Agnieszki Borowiak wybór tematyki dysertacji doktorskiej jest wyborem naturalnym i stanowi jeden z problemów diskutowanych w szkolnictwie głównie w ośrodkach zagranicznych, ale również w istotnych, choć mniej licznych, publikacjach polskich. Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska podejmuje tematykę określenia roli wybranych czynników indywidualnych w procesie uczenia się języka angielskiego jako języka obcego w klasie dwujęzycznej (CLIL). Przez angielski skrót CLIL rozumie się podjęcie w procesie nauczania dwóch głównych celów edukacyjnych - uczenia się i

nauczania treści merytorycznych danego zakresu wiedzy, jak również akwizycja języka obcego, w którym treści te są przedstawiane oraz który jest używany w czasie trwania zajęć oraz w stosowanych materiałach dydaktycznych. Przedstawione studium jest więc ze wszech miar pożądanym badaniem, biorącym pod uwagę i objaśniającym kontekst polski stosowania CLIL oraz próbę omówienia jego wyników.

Oceniana rozprawa ma klarowną strukturę oraz logiczny układ. Jest to praca bardzo obszerna – liczy łącznie z aneksami 461 stron (samego tekstu - 315 stron). Składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, wniosków końcowych oraz pokaźnego spisu materiałów i publikacji cytowanych w rozprawie, umieszczonych na 42 stronach, oraz rozszerzonych poprzez materiały graficzne (21), 79 tabel oraz aneks, w którym umieszczono kwestionariusze dotyczące analizowanych zmiennych oraz przeprowadzone testy i skalę oceniającą. Rozprawę kończą streszczenia w języku polskim oraz w języku angielskim.

Zamieszczona w rozprawie i omawiana literatura przedmiotu, zarówno w odniesieniu do kwestii podejść do kwestii edukacji językowej, procesów uczenia się i nauczania języka, oraz roli czynników indywidualnych w tym zakresie, jest wyczerpująca. Ponadto, również zwrócenie uwagi na nurty kognitywistyczne w językoznawstwie, pomocne w wypracowaniu metodologii stosowanych, oraz dobór metodologii i opracowań są w tej pracy szczególnie uzasadnione i satysfakcjonujące.

Wybór tematyki jest więc bardzo trafny oraz niepodejmowany powszechnie przez innych badaczy. Autorka korzysta z samodzielnie zebranych danych, zawierających wszystkie omawiane konteksty i zmienne.

2.2. Materiały, metodologia, opis i wyniki badań

Część teoretyczna pracy została przez mgr Borowiak opracowana w sposób staranny i wyczerpujący, z odwołaniem do pokaźnej bibliografii, łącznie z odniesieniami do autorów kognitywistycznych teorii i modeli języka i ich opisu w terminach powiązań i wpływu na j językoznawstwo stosowane, a szczególnie kwestie edukacji języka obcego.

Autorka korzysta z samodzielnie dobranych danych, zawierających materiały zebrane w ciągu jednego semestru w dwóch szkołach średnich: liceach w Koninie i w Kaliszu

w grupach uczniów klas dwujęzycznych (język rodzimy: polski, język obcy: angielski) oraz klas tradycyjnych. Badaniem dwujęzycznym objęto nauczanie historii, fizyki oraz matematyki.

Metodologia badań zastosowana przez Autorkę jest poprawna. Użyto w pracy standaryzowanych testów służących do oceny postępów w zakresie nauki języka obcego (czyli znanych powszechnie *Oxford Placement Tests*) oraz określono stopień współzależności. Autorka wprowadziła ważne ich uzupełnienie poprzez analizę wywiadów z nauczycielami i dyrekcją szkół biorących udział w badaniu.

Proces uzyskiwania odpowiedzi na postawione przez mgr Borowiak pytania badawcze odnoszące się do roli czynników indywidualnych w skuteczności dwujęzycznego procesu uczenia się został przeprowadzony poprzez badania statystyczne oraz interpretację ich wyników. Dane uwzględniały porównanie wyników klas dwujęzycznych wobec referencyjnych wyników z klas tradycyjnych, które Autorka poddała analizie statystycznej z wykorzystaniem *testu Studenta*, *Alfa Cronbacha* oraz *rzetelności połówkowej*, zaś wyniki odnoszące się do podziału według liczby godzin kontaktowych języka angielskiego poddano *analizie wieloczynnikowej ANOVA*.

Podsumowując użyte narzędzia badań, można stwierdzić, iż metodologia pracy doktorskiej mgr Borowiak jest bez zarzutu i jest podstawą do uzyskania wyników, które mogą być poddane interpretacji.

Struktura pracy jest klarowna i prezentuje logiczne następstwo tematyczne. W zgrabnym sześciostronicowym wstępie Autorka wprowadza krótko rys historyczny powstania CLIL, objaśnia definicje i, jak sama pisze, chce w tej sprawie – oprócz celów stricte badawczych – rozwiązać także parę mitów krążących wokół tej formy edukacji.

Z pięciu kolejnych rozdziałów pracy, pierwszy prezentuje podstawy, definicje, jak również zarys działań agend Unii Europejskiej dla tych dwujęzycznych programów edukacyjnych.

Przegląd metodologii nauczania stosowany w klasach dwujęzycznych, a więc czytanie i słuchanie ze zrozumieniem, dyskusja tekstów, pisanie z nachyleniem na gramatykę i słownictwo, to główna tematyka rozdziału drugiego. Sporą wagę przywiązuje tu mgr Borowiak także do roli języka ojczystego - szczególnie dla interpretacji i rozumienia nauczanych treści.

Rozdział trzeci to istotna część dla interpretacji zamierzeń badawczych Autorki – umieszcza w nim bowiem próby zdefiniowania czynników indywidualnych, kładąc punkt ciężkości na takie, które uznaje za szczególnie istotne oraz poddaje je analizie w rozprawie. Czynniki kształtujące sukces w planie ogólnym, takie jak motywacja, strategie uczenia się, itp. zostały zaprezentowane, co w sumie dostarcza wiarygodny obraz aktualnego stanu badań nad główną tematyką pracy, skorelowaną następnie z opisem metodologii badań oraz wybranych poszczególnych narzędzi metodologicznych.

Główna część empiryczna pracy została przedstawiona w kolejnym, czwartym, rozdziale. Prawidłowo sformułowane hipotezy zerowe, hipotezy alternatywne, oraz pytania badawcze rozpoczynają ten rozdział. Prezentacja uczestników badania oraz metodologia opracowywania pozyskanych danych tworzą zasadniczą treść tej części rozprawy.

Istotna część rozprawy doktorskiej mgr Agnieszki Borowiak zawarta w końcowym rozdziale piątym to dyskusja i interpretacja wyników badań. Wyniki korelacyjne pozyskane ze statystyk doprowadzają Autorkę do głównego wniosku o charakterze raczej uogólniającym – nie uzyskano w badaniu wskazania jednej zmiennej przekładającej się na sukces językowy. Uzyskane wskazania natomiast identyfikują stopień wkładu całej wiązki badanych różnic indywidualnych i ich wzajemnych powiązań.

3. Ocena rozprawy doktorskiej

Podsumowując ocenę pracy należy stwierdzić, iż dobór materiałów do analizy jest adekwatny do postawionych celów badawczych. Bibliografia cytowanych prac jest

obszerna - interesujące oraz satysfakcjonujące są tu odniesienia do aktualnego stanu wiedzy analitycznej w tym zakresie.

Kolejne rozdziały, które są podstawą do skonstruowania zasadnego punktu wyjścia do analizy, oraz stanowią punkt odniesienia do badań przedstawionych w rozdziałach następnych, budują klarowny obraz przeprowadzonych etapów pracy na tle kontekstu zastanego. Zastosowane metody i narzędzia badań pozwalają Autorce na zasadną interpretację omówionego w części empirycznej materiału. Szczególnie istotnym dopełnieniem analizy są tu interpretacje wspomnianych wyżej badań empirycznych.

Rozprawa doktorska mgr Agnieszki Borowiak zasługuje na wysoka ocenę.

Autorka w sposób kompetentny zebrała i przeanalizowała zebrany materiał badawczy przy użyciu zestawu adekwatnych metod i narzędzi analitycznych

Z innych uwag wskazałabym na fakt, iż mimo tego, że Autorka powraca do tych kwestii w badanym materiale, widziałabym tu szersze odniesienie się do zakresu semantycznego podstawowych pojęć dotyczących badanych funkcji, które mają wpływ na wyniki badań w odniesieniu do grupy badanej i grupy referencyjnej. Związane jest to z ogólniejszą refleksją, która się tu nasuwa, dotyczącą definicji i stosowania terminów *motywacja*, *autonomia*, czy *strategie uczenia się*, powszechnie używanych w naukach o nauczaniu i akwizycji języka. Mimo olbrzymiej literatury tematycznej w tym zakresie, są to pojęcia dość nieostre oraz używane nie w pełni w synonimicznym rozumieniu u różnych badaczy, jak również znaczeniowo zachodzące na siebie. Ponadto, co Autorka sama zauważa, często je także łączy relacja wynikania. Stąd wyciąga bardzo trafny wniosek, dotyczący kumulatywnego raczej niż indywidualnego działania badanych cech, gdy jedna z funkcji wynika z innych i je mobilizuje do uzyskania efektu całościowego. Dołączyłabym do nich jeszcze warstwę *afektu*, którą Autorka w tej pracy się nie zajmuje, ale to właśnie cecha, która jest z afektem i emocjami skorelowana, taka jak *zainteresowanie* (ang. *interest*), czy jeszcze lepiej *ciekawość* (ang. *curiosity*) u ucznia, jest tą, która współgra z każdym z wymienionych wyżej czynników. Temat ten łączy się z jeszcze jedną kwestią, do której odnoszę się poniżej.

W dalszych badaniach tej tematyki przez mgr Borowiak – bo sądzę, że będzie je warto kontynuować – oprócz próby pełniejszego zdefiniowania zakresu badanych czynników, widziałabym także zastosowanie szerszych badań osobowościowych i tożsamościowych uczniów w terminach kognitywnych podejść społeczno-kulturowych w grupach badanych w kontekście CLIL. Z opisu uczestników badań oraz uzyskanych wyników – typowo lepszych niż sukces edukacyjny tradycyjnych uczniów w kontekście stopnia przyswojenia języka obcego - można już z recenzowanej pracy wnioskować, iż dążenie do sukcesu, ciekawość i in., są statystycznie wyższe niż w grupie referencyjnej. Kwestia braku różnic statystycznych w przypadku analizy wyników sprawności pisania z uwzględnieniem ilości godzin jest przez Autorkę pokrótce zinterpretowana, choć warto i ten aspekt rozwijać w dalszych badaniach.

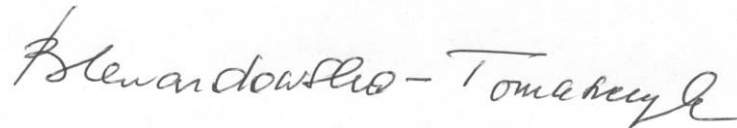
Podsumowując, rozprawę doktorską mgr Agnieszki Borowiak oceniam wysoko. Autorka podejmuje rzadziej w Polsce badaną tematykę, wnosi wiele nowych elementów szczegółowych do interpretacji wyników osiągniętych przez uczniów klas licealnych w klasach dwujęzycznych w Polsce. Recenzowana rozprawa stawia kwestię roli każdego poszczególnego czynnika wśród zestawu indywidualnych czynników badanych w całościowym kontekście.

4. Wnioski

Autorka w sposób przekonujący, bardzo dobrze argumentowany oraz ilustrowany szeroko zakrojonymi zestawem danych, przeprowadza analizę i uzasadnienie swoich tez wstępnych. Analiza opiera się na znanych teoriach i szeroko dyskutowanych w językoznawstwie stosowanym przesłankach, bardzo szczegółowo i kompetentnie zaprezentowanych oraz omówionych przez Doktorantkę, zaś autorskie novum rozprawy to zbadanie indywidualnych czynników decydujących o stanie rzeczy w odniesieniu do sukcesu edukacyjnego w kontekście uczenia się w klasie dwujęzycznej oraz wnioski o klasterowych ich charakterze, w jakim pojawiają się w tych procesach.

Po wprowadzeniu uzupełnień oraz pewnym skróceniu niektórych rozdziałów rekomenduję rozprawę do publikacji.

Stwierdzam, iż praca doktorska mgr Agnieszki Borowiak spełnia w pełni wymogi stawiane rozprawom doktorskim na podstawie Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z 20 lipca 2018 r. ze zm. Wskazuje na wiedzę teoretyczną Autorki w naukach o języku oraz wykazuje na umiejętności samodzielnego wykonywania pracy badawczej przez Doktorantkę. Stawiam wniosek o przyjęcie rozprawy doktorskiej oraz o wystąpienie o nadanie mgr Agnieszce Borowiak stopnia doktora nauk humanistycznych w dziedzinie językoznawstwa.

Prof. dr hab. Barbara Lewandowska-Tomaszczyk

07.11.2021 r.